

Цвіт щастя

Богдан Лепкий

Дитиною малою він не раз чув, як люди говорили: "щастя".

— Що таке щастя? — питався матері, цікаво вдивляючись своїми оченятами в її заклопотане обличчя.

— Щастя, дитинко, то доля,— повторяла мати і не знала, як пояснити малій дитинячій голівці те дивне слово "доля".

— А що таке доля?

— Доля, дитино, то такий цвіт, що його тяжке дістати.

— А гарний він, той цвіт?

— Чи гарний питаєш? Авжеж, що гарний, навіть дуже гарний. Як дивитися на його, то очі радуються, а на серці робиться весело й мило.

— Мамо, я хочу того гарного цвіту. Скажіть, де він росте, я піду за ним. Я піду за ним і принесу його для вас і для себе.

— Тепер тобі годі, дитино,— казала мати, цілуючи сина в русяву головку,— ти ще такий слабонький, а то гень за водою. Тепер тобі і без нього добре, а як виростеш і сил набирешся, тоді й підеш.

— Ні, я не хочу, аж виросту. Я хочу тепер. Скажіть мені, де він?

І "скажіть" і "скажіть" лепетала дитина, а мати, щоб утихомирити її, підійшла до вікна і показала на став. (Їх хата стояла на горбочку, а перед хатою у долині був став).

— Ось там, за ставом, чи бачиш?

— Бачу, мамочко, бачу! Їх там ціла левада. А які гарні, які дуже гарні! Чи це далеко?

— О, далеко, дуже далеко, дитино,— гень за водою!

— Аж за водою...

І задумався хлопчина. Пильно-пильно вдивлявся він великими, синіми очима в далеку далечінь, аж там, де виднокруг зливався з голубими хвилями води. Був вечір. На овиді блиснула вузьенька, ясна смуга, а за хвилину вплив місяць, немов човен круглий і срібний. Він звільна підпливав на небо і здавалося, що сунеться не по вечірньому, тихому блакиті, лиш по дрімливій воді.

— Мамо! — радісно закричав хлопчина, зриваючися нагло з довгої задуми.— Знаєш, мамо, що?

— Що, дитино?

— Я вже знаю, лиш тобі не скажу.

— Та чому не скажеш?

— Бо не скажу. Ти гнівалася би на мене.

— Ой ти, ти, мій пустію, а чи ти знаєш, що мамі всьо треба казати?

— Знаю, але цього не скажу, цього одного,— відповів хлопець і сховав свою кучеряву головку на материних грудях.

Незабаром лежав у своїм маленькім ліжку. Мати провела йому молитву, казала попросити бога, щоб татові, сестричкам і братчикам дав здоровлячка, накрила його, перехрестила і сказала: "спи!" І справді. Він замкнув свої оченята і вдавав, що спить. Навіть хропів. Але не спав. Бо як лиш мати на пальцях відійшла від його ліжка і зачинила за собою двері, підніс повіки.

В кімнаті було ясно. Місячне світло лилося крізь вікна і обливало своїм синявим цвітом усі стіни, двері, образи на стінах і цілу хатню обстанову. Під вікном у городі співав соловій, здалека від ставу доходив хлюпіт води. Раз у раз котилася вона дрібонькими, як морщини на старечім лиці, хвилями і вдаряла об греблю і об беріг. Гребля і беріг відтручували її від себе, як напасника; вона подавалася на хвилину назад, але сейчас ударяла ще дужче. Хлопець насторошив вуха.

— Хлюпоче, кличе мене. Каже, що перенесе аж там далеко, на леваду, де тільки багато "щастя". Воно цвіте. Жадна квітка не цвіте так гарно. Чому то люди не рвуть того цвіту? Ага! Бо не годні дістати. Не знають, як через воду поплисти. Але я знаю. Щоби лиш мама заснула і щоби скорше до рана, то піду, конечно піду,— піду!

Місяць світив і світив усе ясніше, соловій співав і співав усе краще, а хвиля хлюпотіла все голосніше. Хлопець не спав,— думав про райську квітку щастя.

Північ минула. Літня, коротка ніч кінчилась. Ранок був недалекий. На виднокрузі появився вузенький пасмужок, зразу блідий і невиразний, відтак усе більший і ясніший. Зорі блідли, блідло також і небо. Солов'ї притихли. Подуло пораннім холодом і роса затремтіла на цвітах. Вода в стані хлюпотіла заодно. Хлопець не спав. Його груди хвилювали, очі світилися, губи горіли. Підніс голову, руками сперся о постелю, присів. Хвилину слухав. Всі в хаті спали. Навіть стара, велика, чорна кітка, що звичайно в таку пору любила відбувати лови, лежала під печею, як грудка чорної землі. І зона спала. Хлопчина тихо встав і підійшов до вікна. Вікно відчинив легенько. Від вікна до землі не було високо. Переліз і здригнувся цілий. Зимна роса облила його теплі ноги і поранній холод перейняв його. Він біг. Ставало тепліше. Дрібні ніжки занесли його на греблю. Став. Тепер він зовсім виразно чує, як вода просить його, щоби кинувся в її зимні обійми.

— Ходи,— каже,— я занесу тебе на другий бік, там, де цвіте розкішна квітка щастя. Така пахуча, така промениста, якої ти не бачив ще ніколи. Ходи! Не бійся!

І він простягає руку і кидається у воду. На виднокрузі світає. На золотім рубці виринає якась велика і ясна точка. Від неї вода горить у ставі, налає. Хвиля за хвилею стає ясна, промінна, мов луска на великанській потворі-рибі. Хлопчина йде по тій лусці, по хвилі, йде все дальше і дальше. Тіло у нього дрижить, серце тріпонеться, уста палають. Витягнув руки наперед себе, очима вдивився там, де сонце аж горить,— і йде. Аж тут на зустріч йому пливе велика, біла птиця. Пливе повільно, мов човен на морі, крила пускає як вітрила, ногами по воді кермує — то лебідь. Один, далі другий, великий, білий, з гнучкою лебединою шиєю.

— Возьми мене, лебедю білий, і перевези за воду! Я тобі не заважу, глянь, який я маленький!

Так каже хлопець; а лебідь немов слухає його, підпливає до нього ближче і стає. Приглядається йому, киває головою, тру-чає крилом свою подругу-лебідку, щось до неї говорить, а відтак навертає на місці і підпливає.

— Зажди! — просить хлопчина.— Не тікай від мене, возьми мене з собою, перевези!

Але лебідь не слухає його. Все скорше і скорше, і скорше лине по блискучих хвилях.

— Зажди! — просить хлопець крізь сльози і кидається за ним у погоню.

Дрібонькі хвилі горять; легенький вітер перебігає по них, від ліса несе пахощами живиці. Тихо, хоч мак сій. Лише від берега чути хлюпіт хвилі. Вона раз у раз б'є, відбивається й далше несе і заносить малого хлопчину. Вже він по груди пірнув у глибоку воду, вже лиш головку видно, лиш руки, лиш волосся сплило..

Біля постелі недужої дитини сидить лікар. Слухає, надслухує, удари серця вухом ловить і брови хмарить. Бідна мати дивиться в нього, мов у лице пророка.

Що буде?

Що буде? —думає лікар.

Те, що бог дасть. Коли сильна природа, так при божій допомозі преможе. А як ні, то піде за щастям, за вічним щастям.

А хвора дитина блудними очима вдивляється в стелю, піднімається на недужих крижах, витягає руки і шепче спаленими устами:

— Я хочу квітки-щастя... Пустіть мене, хай іду за нею...

* * *

З тої пори багато літ минуло. Маленького кучерявого хлопця ніхто не пізнав би нині. Виріс і відмінився. Змужнів і пізнав життя.

Завдяки старому вчителеві ботаніки пізнав усі цвіти на світі і знає, що там, далеко, за водою, не росте жадна квітка щастя. Він це знає. А все ж таки, все ж таки кидається у воду і йде за нею, за тою квіткою щастя. Та чи дістане її? Хто знає?